

Oscar Halldins ballonguppstigning över Stockholm 1898

Fotografen Oscar Halldin var vid den här tiden förståndare för Axel Lindahls fotografiäffär på Riddargatan 4. Han var dessutom en av våra första pressfotografer och insåg säkert vilket kommersiellt värde flygfotografier kunde få. Halldin gjorde flera ballonguppstigningar för att fotografera från luften. I Fotografisk tidskrift, 1899 nr 178, lämnar han en detaljerad och levande redogörelse för sina upplevelser och vedermödor. Vi återger här ett avsnitt ur hans egen skildring från färden över Stockholm 1898 med den kände aeronauten Francesco Cetti. Några av de 24 × 30 cm stora glasplåtarna som togs vid detta tillfälle har bevarats i Stadsmuseets arkiv.

*Alla de drömmar, som den vildaste fantasi kan fram-
besvärja, genomkorsade min hjärna natten före den
dag, då jag skulle företaga min andra luftresa –
denna gång i sällskap med den norske aeronauten
Cetti.*

*På morgonen blåste det rätt hårdt – så hårdt att jag
befarade resans inställande. Då jag emellertid vid
niotiden hunnit upp till Idrottsparken, stod ballongen
redan mer än halffylld, och solen lyste så härligt och
varmt, att hon genast uppeldade min längtan att få ge
mig »i väg» – ju förr desto bättre.*

*Något stativ till min 24 × 30 kamera kunde natur-
ligtvis ej medföras. I dess ställe hade jag konstruerat
en galgliknande anordning, från hvilken kameran
hängde vertikalt nedåt från gondolen för att vid behof
och med ett lätt handgrepp få den att peka i hvilken*

*riktning som helst – naturligtvis uppifrån och nedåt.
På den motsatta punkten af gondolen hade jag anord-
nat en liknande galge för att vid behof kunna öfver-
flytta kameran till densamma. Den kom dock aldrig
till användning, ty under hela resan svängde bal-
longen rundt, och hvarje hel vändning tog ungefär
två minuter i anspråk. Följaktligen hade jag rätt god
tid till inställning och inskjutning af kassetten. Kame-
ran inställde jag på nytt för hvar tredje plåt, och
kapten Cetti tog höjden.*

*Proceduren vid dessa inställningar var rätt besvär-
lig. Kapten Cetti tog plats vid motsatta kanten mot
den, där jag själf befann mig. Han måste luta sig så
mycket som möjligt öfver motsatta korgkanten för att
icke det hela skulle stjälpas öfverända. Under tiden
höll Cetti mina ben för att hindra min allt för bråd-
störtade återfärd till planeten Tellus. Af de tolf plåtar
jag medfört lyckades de elfva synnerligen väl.*

*Men jag har redan gått en smula i förväg i denna
skildring. Låt mig begynna från början. Sedan H.
M:t Konungen och medlemmar af Högstedsammes
uppvaktnings tryckt våra händer samt tillönskat oss
en lycklig färd, kommenderade min luftskeppare:*

»Loss öfverallt!»

*Den känsla som man erfar, då ballongen sakta
börjar höja sig, är obeskriflig, och på samma gång
raka motsatsen mot obehaglig. För öfrigt har den så
ofta skildrats af andra, att jag öfvergår till mina
praktiska rön.*

De första båda plåtarna, tagna på resp. 200 och 400

"Östermalm och Vasastaden i fågelperspektiv." Lill-Jansskogen och Gärdet överst med Idrottsparkens ovala form invid Valhallavägens korsning med vägen mot Värtahamnen. Det stora delvis obebyggda området i bildens mitt motsvarar nu Lärkstaden och Eriksbergsområdet. Till höger syns Humlegårdens gångvägar och unga alléer. Foto Oscar Halldin 1898. SSM.

Foto från ca 1000 meters höjd ovanför Södertäljevägen mot Stockholm. Det ljusa området till vänster är Aspudden och den stora skogsklädda höjden bredvid är Hägerstensåsen. På det öppna fältet i mitten av bildens nedre del ligger idag Ericssons fabriker i Midsommarkransen och därinvid Hökmossens småstugeområde. Till höger syns det då vidsträckta Årstafältet vid vars nedre del Västberga allé tydligt avtecknar sig. Foto Oscar Halldin 1898. SSM.

Francesco Cetti och Oscar Halldin företog senare samma år en liknande lufttur över Göteborg. De poserar här framför kameran tillsammans med tillskyndande ortsbor efter landningen vid Lerum. Halldin står till vänster. Foto Oscar Halldin 1898. SSM.

meters höjd, blefvo ej så skarpa och vällyckade, som de följande, hvilken omständighet berodde på, att jag i förväg ställt in kameran på måfå. Sådana de äro hafva de emellertid kuriositetens intresse och behöfva ingalunda skämmas för sig.

Tredje plåten togs på 800 meters höjd midt öfver Vasastaden, där Odengatan och Norrtullsgatan skära hvarandra, och den fjärde på en höjd af 1,000 meter, då vi hade hela Östermalm och Vasastaden i fågelperspektiv. Plåtarna, som återgifva Kungsholmen med Karlberg jämte en del åkerfält och landsvägsbitar åt Söderteljhället, togos samtliga på en höjd växlande mellan 1,000 och 2,000 meter.

På en half mils afstånd från Södertelje tedde sig hufvudstaden i tämligen god belysning, och sedan jag skruvat af framlinsen på objektivet, lyckades jag taga Mälardrottningen på nära tre mils afstånd. Vi befunno oss då på en höjd av 2.400 meter, den betydligaste under resan.

Ytterligare en plåt togs rätt nedåt och en midt öfver Södertelje, af hvilka båda den senare till min stora grämselse misslyckades. Exponeringen varierade mellan $\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{10}$ sekund, med nästan full objektivöppning och ett objektiv Goertz' dubbel-anastigmat. Hade jag haft en aning om att nedstigningen skulle gestalta sig så vacker, så skulle jag förmodligen ha sparat en plåt och tagit en bild af ballongen, då den hängde i träden 3 kilometer från Gnesta, där vi dansade ned. Men då jag samtidigt lofvade mig själf att denna ballongfärd ingalunda skulle blifva den sista, så resonnerade jag som Jakob Ärlig – »bättre lycka nästa gång».

Sedan vi passerat Karlberg, styrde ballongen sin ofrivilliga kurs rakt mot Drottningholm på en höjd av 2,000 meter. Under det Cetti sysslade med den ena af våra brefdufvor, slog vinden emellertid om och ballongen började fladdra och slå som storseglet på ett fartyg i vändningen. Det var ett högeligen kritiskt

ögonblick, ty gondolen började kränga på ett olycksbådande sätt. Allt gick emellertid väl, och efter några ögonblick hade ballongen åter tagit fart i den nya riktningen.

Då jag en half timme senare med tillhjälp af min kikare sökt något så när utleta hvar vi styrde färdens och tyckt mig se hafvet nära framför oss, meddelade jag denna iakttagelse åt Cetti. Han vardt blek som ett lärft och fattade genast ventilsnöret för att sänka oss nedåt. I samma ögonblick kastade sig vinden emellertid ännu en gång och dref oss rakt på Södertelje. Hade ej denna omkastning inträffat, så skulle vi enligt Cettis utsago otvifvelaktigt kommit ned i hafvet. Och det behöfver väl knappast sägas att mina plåtar då skulle ha blifvit förstörda, resultatet av mina aërofotografiska experiment tillintetgjorda.

Den luftseglats, hvilken nu började, trotsar i sin härlighet hvarje beskrifning. På 800 å 1,000 meters höjd sutto vi med ena benet utanför gondolen, och efter en stund och i mån som vi sänkte oss hälsades vi af ideliga viftningar från landtbefolkningen, som rusade ut ur stugorna, lockad af signalerna ur det valdthorn som vi medförde. Efter att ha befunnit oss på en höjd, dit intet ljud nådde, var det oss en egen domlig förnimmelse att höra en mängd sådana – det allra första af dessa från göken.

Fem sandpåsar återstodo. Då ballongen ytterligare sänktes, kastade vi en af dem och stego åter till ungefär 1,000 meters höjd. Nedstigningen, färdens mest spännande episod, försiggick så långt borta som vid Gnesta och aflopp ej utan sina både besvärliga och komiska äfventyr, som dock blefve för vidlyftiga att här skildra i detalj.

I Gnesta mottog oss befolkningen med lika stor undran och nyfikenhet som om vi tillhört en beskickning från någon stormakt. Klockan tio på aftonen voro vi lyckligt tillbaka i Stockholm.